

Nazivpredmeta

PSIHOLOGIJA

III RAZRED

UVOD

Svrha ovog predmeta je omogućiti učenicima sticanje znanja iz psihologije kao nauke. Postići aktivan i stvaralački odnos učenika prema stečenim znanjima radi podsticanja prihvatljivih oblika ponašanja, važan za intelektualni, emocionalni i socijalni razvoj.

Isticanje međudjelovanja fizičkih, bioloških i socijalnih uslova i podsticati kod učenika sposobnost za razumijevanje samog sebe te razumijevanje ponašanja drugih ljudi.

CILJ I ZADACI

Upoznati učenike sa savremenim pristupima naučnog objašnjavanja čovjekovog psihičkog života te pomoći im da ovladaju elementarnim znanjima o psihičkom životu i ponašanju čovjeka.

Upoznati učenike sa uzrocima i posljedicama ljudskih reakcija i aktivnosti, omogućiti im da razvijaju konstruktivan stav prema sebi i drugim ljudima,

Upoznati učenike sa značajem i mogućnostima primjene psihologije u savremenom životu a posebno u zdravstvu.

PROGRAMSKI SADRŽAJI:

1. Psihologija kao nauka (8 časova)

Definicija i predmet proučavanja psihologije

Grane psihologije

Historijski razvoj psihologije

Metode u psihologiji

Tehnike istraživanja u psihologiji

2. Osnove psihičkog života (8 časova)

Nervni sistem i ponašanje.

Efektori i psihički život čovjeka

Receptori

3. Kognitivni procesi (17 časova)

Osjeti.

Osnove percepcije.

Perceptivne iluzije i varke

Pažnja

Predstave

Objašnjenje klasičnog i instrumentalnog te mehaničkog učenja.

Objašnjenje učenja uvidom u situaciju.

Odnos učenja i pamćenja.

Faze pamćenja.
Čimbenici uspješnog pamćenja.
Zaboravljanje, opći tijek i uzroci zaboravljanja.
Mišljenje

4. Motivacija i emocije. (11 časova)

Emocije i njihova uloga u doživljavanju.
Tjelesne promjene koje prate emocije i njihova registracija.
Motivi.
Hijerarhija motiva.
Sukob motiva.
Frustracija i načini reagovanja.
Odbrambeni mehanizmi.

5. Ličnost. (20 časova)

Ličnost
Teorije ličnosti
Osobine ličnosti
Temperament
Karakter
Sposobnosti
Inteligencija
Mjerenje inteligencije, individualne razlike.
Stavovi, stereotipi i predrasude.
Utjecaj stavova, stereotipa i predrasuda na ponašanje.
Faktori u razvoju ličnosti
Faze razvoja ličnosti
Zrela- zdrava ličnost ličnost
Poremećaji ponašanja; vrste psihičkih poremećaja (Mentalna higijena)

6. Zdravstvena psihologija(6 časova)

- Definicija zdravstvene psihologije
- Utjecaj psihičkih faktora na razvoj organskih bolesti-
- Stresne situacije i suočavanje sa stresnim situacijama.
- Opšte psihološke reakcije na bolest

ISHODI

1. Učenik će biti sposoban:

- objasniti predmet proučavanja psihologije i činioce koji utiču na psihičke procese i ponašanje
- navesti i razlikovati psihičke procese
- objasniti naučni pristup u istraživanju psihičkih procesa i ponašanja
- opisati predmet istraživanja pojedine grane psihologije

- opisati historijski razvoj psihologije
- opisati i usporediti različite pristupe u suvremenoj psihologiji
- opisati i vrjednovati metode istraživanja u psihologiji
- opisati etape u psihologijskom istraživanju
- opisati i objasniti tehnike prikupljanja podataka
- razlikovati psihologiju od srodnih struka
- navesti osobe važne u historiji psihologije
- opisati istraživanja koja pokazuju empirijsko usmjerenje psihologije

2. Učenik će biti sposoban:

- Objasniti najznačajnije organe za psihički život čovjeka
- povezati funkcioniranje ljudskoga tijela (posebno živčanoga sistema) s psihičkim procesima.
- navesti vrste živčanih stanica, njihov izgled i njihove funkcije
- opisati nastanak i prijenos živčanog impulsa
- opisati i objasniti dijelove živčanog sistema i funkcije pojedinih dijelova
- objasniti povezanost pojedinih dijelova živčanog sistema
- objasniti ulogu receptora u procesu nastanka osjeta
- opisati osjetne sisteme i njihovo funkcionisanje
- nabrojati faktore tj. žlijezde sa unutrašnjim lučenjem
- uočiti i objasniti povezanost faktora sa psihičkim životom čovjeka- emocijama

3. Učenik će biti sposoban:

- objasniti nastanak osjeta i opisati vrste osjeta
- opisati pojave na području osjeta (adaptacija, perzistencija) i objasniti njihovu ulogu u svakodnevnom životu
- navesti i opisati poremećaje u radu osjetnih sistema
- objasniti tok nastanka percepcije
- navesti i opisati činioce koji utiču na percepciju
- opisati, objasniti i prepoznati načela percipiranja
- opisati perceptivne varke i objasniti uzroke njihovog nastanka
- objasniti nastanak predstava
- uporediti vrste predstava i njihovu ulogu u različitim procesima
- objasniti ulogu pažnje pri opažanju a zatim i učenju i pamćenju
- opisati osobine pažnje
- navesti poremećaje pažnje
- objasniti pojam i proces učenja
- opisati istraživanja s područja učenja
- uporediti vrste učenja
- objasniti pojam i proces pamćenja
- uporediti različite vrste pamćenja
- opisati proces zaboravljanja
- uporediti uzroke zaboravljanja
- objasniti činioce uspješnog pamćenja i učenja kao i povezanost ova dva procesa
- navesti psihologe značajne za područje istraživanja učenja i pamćenja
- objasniti pojam mišljenja
- opisati povezanost mišljenja i govora
- navesti i uporediti vrste mišljenja
- navesti faze u razvoju mišljenja-Piagetove faze kognitivnog razvoja
- navesti i objasniti poremećaje mišljenja

4. Učenik će biti sposoban:

- navesti i razlikovati emocije
- navesti i objasniti emocija
- navesti i objasniti činioce koji utiču na razvoj emocija
- objasniti nastanak tjelesnih promjena koje prate emocije
- objasniti povezanost emocija i tjelesnih promjena
- objasniti uticaj emocija na druge psihičke procese, ponašanje i nastanak psihičkih bolesti
- usporediti izražavanje emocija u različitim kulturama
- navesti i objasniti poremećaje emocija
- objasniti proces motivacije
- navesti i razlikovati vrste motiva i motivacije
- vrednovati teoriju o hijerarhiji motiva
- objasniti motivacijski ciklus
- usporediti sukobe motiva
- objasniti frustraciju i njezin uticaj na čovjeka
- navesti i objasniti načine suočavanja i reagovanja u frustraciji
- definisati obrambene mehanizme i objasniti na primjerima iz svakodnevnog života

5. Učenik će biti sposoban:

- objasniti pojam ličnosti
- navesti osnovne karakteristike ličnosti
- objasniti pojam teorije ličnosti
- opisati i uporediti različite teorijske pristupe u objašnjavanju ličnosti
- objasniti činioce koji određuju ličnost pojedinca
- objasniti pojam temperamenta
- uporediti tipove temperamenta
- povezati uticaj nasljeđa i okoline sa osobinama temperamenta(emocionalna inteligencija)
- objasniti pojam karaktera
- razlikovati osobine karaktera kao i povezati učenje sa razvojem karakternih osobina
- objasniti pojam sposobnosti
- opisati i razlikovati vrste sposobnosti (senzorne, psihomotorne i intelektualne)
- objasniti pojam i strukturu inteligencije
- objasniti promjene u inteligenciji tokom života
- uporediti vrste inteligencije
- razlikovati testove inteligencije
- objasniti raspodjelu inteligencije
- objasniti porijeklo individualnih, spolnih, rasnih i kulturalnih razlika u inteligenciji.
- objasniti pojam stvaralaštva (kreativnosti)
- objasniti povezanost stvaralaštva inteligencije, mišljenja i osobina ličnosti
- navesti psihologe značajne za područje inteligencije
- razlikovati stavove, stereotipe i predrasude i objasniti njihove uticaje na psihičke procese i ponašanje
- naveti i objasniti uticaj nasljeđa, okoline i vlastite aktivnosti na razvoj ličnosti
- navesti i objasniti faze razvoja ličnosti
- navesti i opisati kriterije za određivanje psihološki zdrave odnosno zrele ličnosti
- opisati razliku između normalnog i psihički poremećenog ponašanja
- opisati i razlikovati psihičke poremećaje (anksiozni poremećaj, somatoformni poremećaj, psihotični poremećaji, poremećaji raspoloženja, poremećaji ličnosti, poremećaji hranjenja, ovisnosti, psihopatije)

- opisati i uporediti vrste terapija psihičkih poremećaja
- objasniti i povezati teorije ličnosti i određene vrste psihoterapije
- objasniti ulogu mentalne higijene

6. Učenik će biti sposoban:

- opisati zdravstvenu psihologiju
- navesti mogućnosti primjene psiholoških znanja u zdravstvenoj praksi
- opisati uticaj psiholoških faktora na razvoj organskih bolesti
- objasniti stres i njegov uticaj na čovjeka
- opisati i objasniti izvore stresa
- opisati faze prilagodbe na bolest (faze prilagodbe na gubitak)

Odgojni ishodi učenja psihologije su:

- razvoj humanističkoga pogleda na svijet
- poticanje upotrebe znanja iz psihologije za bolje razumijevanje sebe, drugih i društva u cjelini
- poticanje primjene spoznaja iz psihologije u svrhu unapređivanja svakodnevnog života
- poticanje razvoja kognitivnih, metakognitivnih, emocionalnih i socijalnih kompetencija

Obrazloženje

Psihologija je zaseban nastavni predmet koji se izvodi u trećem razredu sa ukupno **70 časova** godišnje, raspoređenih kroz šest tematskih cjelina

- Nastavni program treba realizovati prema naslovima nastavnih jedinica
- svaku nastavnu jedinicu kontekstualno proširiti i povezati s eminentnim primjerima znanosti sa kojom korelira
- u realizaciji programskih sadržaja ostvariti korelaciju sa biologijom (npr.organske osnove psihičkog života), fizikom (npr.psihofizika-osjeti), anatomijom(npr.organske osnove psihičkog života), sociologijom(npr.tehnike istraživanja, uticaj kulture na izražavanje emocija,uticaj socijalnih faktora na razvoj ličnosti), filozofijom (npr.historijski razvoj psihologije, teorije ličnosti)

Izvori podučavanja - Koristiti savremenu udžbeničku literaturu u skladu sa stavovima i odlukama Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona.

Preporučeni udžbenici i dodatna literatura:

- Jasminka Zećo; Psihologija-udžbenik za treći razred gimnazije; Denfas; Sarajevo;2005
- Elharun Selimović; Opća psihologija, Bosanska riječ, Tuzla, 2004.g
- Dženana Kalaš, Mirjana Mavrak; Medicinska psihologija i pedagogija za treći razred medicinske zdravstvene struke, Oko;Sarajevo;1997
- Nenad Havelka; Zdravstvena psihologija; Školska knjiga; Zagreb; 1998.

Profil i stručna sprema nastavnika:

Nastavu psihologije mogu izvoditi nastavnici koji su završili:
Filozofski fakultet VII stepen- odsjek Pedagogija-psihologija